

Anna Nadolska-Styczyńska

Katedra Etnologii i Antropologii Kulturowej

Wydział Nauk Historycznych UMK

„Europejskość w muzeum. Muzeum w europejskości”. Dyskusja o praktyce, możliwościach i przeszkodach

W dniach 22–23 września 2016 r. odbyło się we Wrocławiu XCII Walne Zgromadzenie Delegatów Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. Towarzyszyła mu konferencja naukowa: *Jaka refleksja o kulturze jest dzisiaj potrzebna Europie? Wyzwania, Dylematy, Perspektywy*.

Sekcja Muzeologiczna PTL włączyła się w ten projekt, organizując panel konferencyjny *Europejskość w muzeum. Muzeum w europejskości*. W ramach spotkania ogłoszono siedem referatów oraz zorganizowano panel dyskusyjny *Antropologiczny namysł nad europejską edukacją muzealną*.

Tematyka poszczególnych referatów oscylowała wokół pojęcia europejskości i jego muzealnych aspektów oraz koncentrowało się na nowych trendach muzealnictwa i ich realizacji w muzeach polskich. W konferencji udział wzięli: dr Krzysztof Kowalski, *O europeizacji w muzeach. Przyczyny, konsekwencje i ograniczenia*, dr hab. Katarzyna Barańska, *Obcy w muzeum. O obecności mniejszości i wykluczonych w działaniach muzealnych*, dr hab. Anna Nadolska-Styczyńska, *Pozaeuropejskość w europejskim muzeum. Wyzwanie czy szansa*, dr Damian Kasprzyk, *Muzeum regionalne w zmieniającej się Europie – bastion tożsamości, platforma integracji czy atrakcja turystyczna*, Aneta Popławska-Suś, *Historia mówiona w muzeum narracyjnym – droga ku demokratyzacji muzeów?*, Małgorzata Oleszkiewicz, *Na styku kultur. Wizja Europy w Muzeum Kultur Europejskich w Berlinie* oraz Magdalena Zych *Podnoszenie rzuconych rękawic. O co dziś pytają kolekcje etnograficzne?*

W panelu udział wzięli nie tylko przedstawiciele polskich muzeów etnograficznych, ale także osoby reprezentujące muzea o innych profilach oraz środowisko akademickie, a wystąpienia były oparte zarówno na efektach prowadzonych przez nich badań, jak i na ich własnych muzealnych doświadczeniach zawodowych. Większość z nich nie tylko relacjonowała pewien stan rzeczy, ale stawiała konkretne pytania dotyczące realiów i przyszłości polskiego muzealnictwa, ze szczególnym (co zrozumiałe na spotkaniu PTL-u) nastawieniem na muzealnictwo etnograficzne i regionalne. Spotkanie zakończyło się żywiołową, długą dyskusją, która – jak się okazało – odsłoniła wiele problemów, jakie polskie muzealnictwo napotyka w codziennej pracy.

Stawiano pytania o zakresy definiowania tytułowej europejskości oraz o istotę potrzeby dostosowywania naszych działań do postulatów muzealnictwa europejskiego. Poruszano problem pewnego spłaszczenia problematyki podejmowanej w ramach projektów finansowanych przez instytucje zewnętrzne, przez dostosowywanie jej do ich wizji i wymogów. Znacząca część dyskusji zdominowana jednak została przez wymianę zdań na temat konieczności podejmowania tematów „trudnych” oraz ich definiowania, określania zakresów i sposobów ich realizacji. Dotyczyło to zarówno kolekcjonerskich oraz badawczo-naukowych działań muzeów, jak i ich działalności edukacyjnej, w tym ekspozycyjnej. Stało się to punktem wyjścia do dalszych rozważań związanych z tematem partycypacji, uwzględnianiem (lub nie uwzględnianiem) przez muzea problematyki mniejszości etnicznych i narodowych, muzealnictwa pogranicza itd. Dyskusja objęła też zagadnienia miejsca, jakie polskie muzea zajmują w świecie muzealnictwa europejskiego. Tak pod względem zbiorów, jak i sposobów i zakresów działalności. W rozmowach nawiązywano do muzealnictwa rozmaitego typu: historycznego i regionalnego, muzeów etnograficznych o specjalności etnologii powszechnej, ogólnopolskiej i lokalnej; do muzeów pawilonowych i skansenowskich.

Drugi dzień spotkania poświęcony był edukacji muzealnej. Zorganizowano panel dyskusyjny: *Antropologiczny namysł nad europejską edukacją muzealną*. Dysputa, moderowana przez Katarzynę Barańską i Annę Nadolską-Styczyńską okazała się bardzo żywa i poruszała nie tylko zagadnienia metody i zakresów muzealnej edukacji. Liczne grono dyskutantów nad wyraz szczerze wypowiadało się na temat organizacji edukacji w polskich muzeach, pozytywach i negatywach rozmaitych jej form. Zwracano uwagę na niesłuszną tendencję ograniczania pracowników działów edukacji wyłącznie do osób o wykształceniu pedagogicznym, którym ewidentnie brakuje wiedzy z zakresu podstawowej dyscypliny muzeum (np. etnologii czy historii). Wpływa to w sposób negatywny na poziom przekaza-

zywanych w trakcie zajęć treści. Rozmawiano zatem o potrzebie łączenia wspomnianych specjalizacji merytorycznych z wiedzą pedagogiczną. Podkreślano ponadto konieczność dbania o poziom zajęć, które muszą nie tylko zainteresować widza, ale spowodować zapamiętanie określonych treści merytorycznych i potencjalny powrót widza do muzeum. Zatem konieczne jest dostosowywanie przekazu do wieku i kompetencji słuchaczy, ale podstawą być muszą przekazywane treści zgodne z aktualną wiedzą z określonego zakresu dyscypliny i odpowiednie, ciągle unowocześniane metody pracy. Podkreślano także bezwzględną konieczność powiązania tematyki działań edukacyjnych z zakresem i charakterem kolekcji muzeum. Zwracano zarazem uwagę na rolę dyrekcji muzeum we właściwym ustawieniu i określeniu miejsca edukacji muzealnej w całości działań instytucji. W sposób naturalny dyskusja dotknęła także problemu wykluczania muzealnych edukatorów z grona muzealników¹. Temat to bardzo gorący i wzbudzający rozmaite kontrowersje. Rozbieżność poglądów zarysowała się także podczas opisywanego spotkania. Ograniczanie działań edukacyjnych wyłącznie do dostarczania podstawowych treści² i przekazywanie ich przez osoby o innym niż specjalność muzeum wykształceniu, wzbudza bowiem wątpliwości co do zasadności ich traktowania na równi z innymi pracownikami merytorycznymi. Kolejnym problemem omawianym podczas panelu było miejsce działań edukacyjnych w całości działań muzeum. Podkreślano, że edukacja muzealna nie jest i nie powinna być konkurencją dla innych sfer merytorycznej aktywności. Powinno się o to walczyć, nawet wbrew sugerowanym, albo wręcz narzucanym, koncepcjom organizatora (władz zwierzchnich) poszczególnych placówek. Inne podejście zagraża bowiem integralności muzeum jako jednostki realizującej cele stawiane jej przez Ustawę o muzeach i definicje. Także te przyjęte nie tylko przez europejskie muzea.

Wszyscy uczestnicy obu dni spotkania zostali zaproszeni przez redakcję ZWAM do zamieszczenia swoich artykułów na łamach naszego czasopisma. Nie wszyscy skorzystali z tej możliwości. Ale niektóre z wypowiedzi odnajdziecie Państwo w niniejszym tomie „Zbioru Wiadomości do Antropologii Muzealnej”.

¹ Problem ten był bardzo szeroko i gorąco dyskutowany podczas zorganizowanego w roku 2015 w Łodzi I Kongresu Muzealników Polskich.

² Niektóre działania edukacyjne ograniczające się do aktywności o charakterze zabawowym, nie tylko spływają treści przekazywane lub wręcz sprzyjają utrwalaniu pewnych stereotypów.

